

ODVRÁCENÁ STRANA VÁNOC

Mt 2,13-23

Pomalou v nás asi doznívá vánoční atmosféra. Jaké byly letošní Vánoce? Byly jistě trochu jiné, než na jaké jsme byli zvyklí. Asi to nejvíc jiné bylo to, že jsme je slavili ve stínu koronavirové pandemie a protikoronových opatření. Mnozí se nechali testovat antigenními testy, aby mohli s klidnější myslí navštívit své staré rodiče. Někteří možná pro jistotu při rodinných setkáních měli na sobě roušky. Pro návštěvy v domovech seniorů byly (a doteď jsou) dokonce testy a respirátory přímo povinné. Výrazně byl opatřeními poznamenán celý čas adventní a vánoční také pro církve, kdy nebylo možno se setkávat a slavit Kristovo narození běžným způsobem ve společných shromážděních. A vůbec celý rok byl pro některé jaksi „prázdným“ rokem, jako by pouhým stínem jiných normálnějších let, skoro, jako by nebyl. Tak jistě nejen, ale i takto nějak jsme prožili letošní svátky. Tíseň a neklid doby tvořily jakýsi kontrast k obvyklé náladě našich Vánoc, které nám jsou především svátky pokoje.

1. Kontrasty ve vánočním evangeliu

Ale v kontrastu světla a stínů se odehrával i samotný vánoční příběh v evangeliích. Stojí v něm vedle sebe Gloria in excelsis Deo – andělské zvolání: Sláva na výsostech Bohu a na zemi pokoj mezi lidmi, Bůh v nich má zalíbení. Nebo klanění tří mudrců v Betlémě; zlato, myrha, kadidlo. Nebo slova starého Simeona o světle pro pohany a slávě pro lid izraelský. A vedle toho stojí nejistota přijetí neprovdané těhotné ženy, císařské nařízení, které způsobilo porod v naprosto nevyhovujících podmínkách. A pak ten dnešní příběh, který jsme četli. Je plný úzkosti, nejistoty i lidské krutosti.

Dozněly všechny ty krásné momenty, kdy přišli pastýři a vyprávěli o andělském navštívení, o tom, co jim anděl řekl o zde narozeném dítěti, že je to Spasitel, Kristus Pán, a že jeho příchod bude radostí všemu lidu. Odešli mudrci od Východu, kteří v betlémském chlapci viděli Krále, kvůli kterému vážili dlouhou cestu, aby se mu poklonili a přinesli mu vzácné dary. Dozněla slova Simeona a Anny, kteří se radovali z příchodu Vykupitele. A pak přišel náhlý pokyn Josefovi, na který určitě nebyl připraven: „*Vstaň, vezmi dítě i jeho matku, uprchni do Egypta a buď tam, dokud ti neřeknu; neboť Herodes bude hledat dítě, aby je zahubil*“ (v. 13). Po všech těch krásných momentech je tu najednou ohrožení na životě dítěte. Co to muselo vyvolat v Josefovi a Marii? Už jednu strastiplnou cestu museli absolvovat – cestu z Nazareta do Betléma. A nyní se musí dát znovu na cestu. Předtím putovala Maria v pokročilé fázi těhotenství. Nyní se musí dát znovu na cestu, ještě delší a náročnější, s miminkem v náručí. Byla to cesta až do vzdáleného Egypta. To znamená cesta pouští přes Sinajský poloostrov. O tom, že to nebyl žádný výlet, svědčí i svědectví historika Plutarcha, že římsí vojáci, kteří v roce 155 před Kristem museli tuto cestu projít kvůli bitvě v Egyptě, se báli více obtíží na poušti než války, která je tam čekala.

Unikli pravděpodobně skutečně jen o vlas. Herodes patrně nelenil. Měl svůj plán. Mudrci od Východu se stavili nejprve v Jeruzalémě a setkali se se samotným Herodem. Nepředpokládali, co je to za člověka. Rozhovořili se nadšeně o právě narozeném králi, kterému se jdou poklonit. Herodes úlisně na oko projevoval zájem, že on by se mu rád poklonil. V jeho zákeřné mysli se už ovšem odvíjel plán na rychlou eliminaci nového krále. Až se budou vracet, mají Herodovi přesně říci, kde se to děťátko nachází. Na pokyn ve snu vzali ovšem Mudrci při návratu jiný kurz a Jeruzalému se už vyhnuli. Když Herodes zjistil, že jeho intriky nevyšly, rozzuřil se k nepřičetnosti. Dobře, když nevím, kdo z nich to je, tak nechám pobít všechny do dvou let věku – ať je jistota. A že to odnesou i jiní? Takovými „drobnostmi“ se přece králové jeho formátu nevzrušují. A tak se za nedlouho naplní Betlém nářkem.

2. Zasazení do reálného světa

Všechny tyto motivy zde stojí vedle sebe a jsou navzájem propleteny jako dobrý klas Božího jednání a spásy a koukol problémů, zla nebo dokonce až ďábelsky chladného běsnění (Herodes). Popravdě, působí to na nás asi poněkud rušivě. Mnohem raději bychom vánoční evangelium bez těchto negativních projevů a doteků zla. Pravda, evangelisté mohli tyto tóny zamlčet a soustředit se jen na to pozitivní, krásné, nadějně. Ale jistě měli důvod, proč nezamlčeli ani to, co přinášelo úzkost, nejistotu ba utrpení. Člověk má obecně

tendenci s odstupem času vnímat ve svém životě a vzpomínat více na to dobré než na to zlé. Zlé věci, které jsme prožili, se snažíme spíše vytěsnit, nemyslet na ně, zapomenout. Nicméně pro evangelisty bylo z nějakého důvodu důležité zachytit nejen to dobré, co se v Kristově příchodu stalo, ale i to zlé a kruté. Zjevně ani na to nemáme zapomínat. Proč je to v tom evangeliu tak důležité? Proč tam jsou i ty rušivé momenty? Proč měl být zapsán i nelehký stav Marie, nedůstojný porod ve chlévě, Ježíš položený do žlabu pro dobytek? Proč měl být zapsán strach před vraždou dítěte, útěk do Egypta nebo jako vrchol všeho, proč mělo být zaznamenáno zavraždění betlémských chlapců?

Je to z nějakého důvodu dobře a správně, že tam i tyto příběhy jsou. Ježíšův příchod je zasazen do docela drsné reality tohoto světa. Není to nějaký idylický, vyumělkovaný, pohádkový příběh o příchodu sladkého děťátka, z jehož narození jsou všichni nadšeni a je kolem toho jen samá radost a pohoda. Příběh Ježíšova narození, to je spíše drama, a v některých momentech až čistokrevný thriller – zejména onen horečnatý útěk, útěk doslova o život, a pak to, co se stalo v Betlémě po jejich odchodu. Právě to jsou ty kulisy, do kterých ale zaznělo Sláva na výsostech Bohu a všechna ta slova o světle, co přišlo na svět a o pokoji na zemi. Vedle těch dramát nám to může znít až tak, že to tam jaksi nezapadá. Jaká sláva, jaký pokoj, jaké světlo? V okolním světě tu jsou jen ty císařské nápady, které se neohlíží na to, jaké problémy způsobí lidem, a do toho pak všichni ti herodové a vojáci.

Ale o to přece právě jde. Bůh nepřichází idylickým způsobem do nějakého vysněného, neskutečného světa. Bůh přišel právě do světa císařských nařízení a herodovských běsnění. Ježíš svým příchodem kolem sebe nevytvořil nějakou alternativní realitu, auru harmonie, do které by nepronikalo nic z bídy a úzkostí tohoto světa. Právě doprostřed bídy a úzkostí světa se zrodil. Musel takto přijít, jinak by se nám stal pohádkou, odtrženou od reálného světa, světa, ve kterém nejsou přítomny jen laskavé a pokojné prvky, ale kde jsou přítomni také lidé plní zášti, závisti, žárlivosti a nenávisti, kde se objevují i čistokrevní gauneři, psychopati a lidé bez kouska svědomí v těle, lidé, kteří se neštítí ničeho, kde někdy spravedliví trpí, zatímco gauneři kypí zdravím, kde se rojí sváry a nesmířlivost. Kdyby Kristus nepřišel do světa, ve kterém je i toto přítomno, zůstal by nám jen líbivým vánočním kýčem.

3. Světlo do temnot

Ale evangelium je ve své podstatě o tom, že světlo zasvítilo v temnotě. Jen tak přece může být naší spásou. Tou velikou nadějí Vánoc a evangelia vůbec je to, jak to čteme např. u Jana: „*To světlo ve tmě svítí a tma ho nepohltila*“ (J 1,5). Světlo je nutné tam, kde je tma, to je logické. Proto nesvítíme ve dne. Ale když dosedne tma, potřebujeme „přemoci tmu světlem“. Rozsvítíme tedy lustr. Příchod Kristův je také Božím rozsvícením světla v temnotách. Bible na řadě míst mluví o světě jako o místě, kde je vedle Božích krás také přítomno mnoho noho temného. Jan ve svém listě dokonce řekne, že svět ve zlém leží (1J 5,19). I to je to pravda. Svět dokáže být na jedné straně nesmírně krásným místem, ale jindy dokáže být místem také nesmírně temným a krutým.

Proto je tak důležité, že evangelisté nezamlčeli ani ty těžké až kruté okolnosti provázející příchod Kristův. Znázorňují i nám, že Kristus nepřišel do paláců a bavlnek, ale že přišel jako světlo Boží bezbranné lásky, soucitu, solidárnosti a sebevydání do temnot hříchů, beznaděje a krutostí tohoto světa. A Jan nám říká, že všechna temnota tohoto světa toto světlo bezbranné Boží lásky nepohltila. Chtěla, moc chtěla, ale nemohla. Proč? Protože to světlo, které přišlo do světa, jakkoli bezbranné a křehké je, je silnější než všechna temnota tohoto světa. To světlo ve tmě svítí a tma je nepohltila. Je to skutečně pozoruhodná a zvláštní síla. Dítě v plenkách, dítě ve chlévě, dítě v ohrožení, dítě na útěku. Tak přichází Bůh do tohoto světa. V té nejkřehčí podobě, jaká jen může být. A pak jednou vlastně totéž na Golgotě a na kříži. Znovu obraz naprostého sebevydání, obětování, sebezmaření. Bůh spoután a přibit na kříž, Bůh zcela bezmocný, vydaný do rukou lidské nenávisti, zavržení, opovržení a posměchu. Moc Boží bezmoci, která se v lásce vydává světu a člověku až do krajnosti. To je ta podivná moc světla, které vstupuje do temnot tohoto světa.